

บทที่ 1 บทนำ

ข้าวเป็นพืชอาหารหลักที่มีความสำคัญสำหรับคนไทย การปลูกข้าวบนพื้นที่สูงซึ่งมีลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ประมาณ 70 เปอร์เซ็นต์ เป็นเทือกเขาสูง และมีพื้นที่ราบและที่ราบเชิงเขาสำหรับการเกษตรประมาณ 30 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 52 ล้านไร่ โดยเป็นพื้นที่สูง (700 เมตร เหนือระดับน้ำทะเลปานกลาง ขึ้นไป) ประมาณ 86 เปอร์เซ็นต์ เป็นพื้นที่ป่า หรือประมาณ 44,607,530 ไร่ ซึ่งเป็นแหล่งพันธุกรรมที่สำคัญ และเป็นแหล่งต้นน้ำสายสำคัญต่าง ๆ เช่น ปิง วัง ยม น่าน กก (กรมพัฒนาที่ดิน, 2540) จากสภาพพื้นที่เป็นภูเขาที่มีความลาดชันตามบริเวณไหล่เขาและมีที่ราบปะปนอยู่บ้าง ทำให้สภาพนาจึงเป็นนาขั้นบันได ซึ่งมีอยู่ประมาณ 94,725 ไร่ จากพื้นที่ปลูกข้าว ทั้งข้าวไร่และข้าวนาประมาณ 200,000 ไร่ ถึงแม้ข้าวที่สูงจะไม่ได้มีความสำคัญทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ แต่เกษตรกรกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่บนที่สูง ยังคงมีความจำเป็นในการปลูกข้าวไว้บริโภคทั้งข้าวไร่และข้าวนา เพราะข้าวเป็นพืชอาหารหลักที่สำคัญของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ และในปัจจุบันยังคงมีการขาดแคลนข้าวบริโภคในครัวเรือนแทบทุกชุมชน ซึ่งเกิดจากการใช้พื้นที่ปลูกข้าวมาเป็นเวลานาน การขาดธาตุอาหารในดิน ปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน ดังนั้นการจะปลูกข้าวให้ได้ผลผลิตสูงจำเป็นต้องมีการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและจัดการธาตุอาหารพืชร่วมกัน

โครงการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและจัดการธาตุอาหารพืช ดำเนินงานในปีงบประมาณ พ.ศ. 2551 - 2556 ได้สำรวจและเก็บข้อมูลพื้นฐานพื้นที่เกี่ยวกับ ชนิดและระบบการปลูกพืช ปัญหาการผลิตพืช การจัดการดิน รวมถึงความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรดินในพื้นที่ ทำให้ทราบปัญหาและศักยภาพของพื้นที่และสภาพภูมิสังคมที่แตกต่างกันในแต่ละพื้นที่ จากนั้นได้เก็บตัวอย่างดินและใบพืช จากแปลงปลูกพืชของเกษตรกรเพื่อวิเคราะห์คุณสมบัติดินและสถานะธาตุอาหารพืช และใช้ข้อมูลดังกล่าววางแผนทำแปลงทดสอบสาธิตการจัดการธาตุอาหารพืชแบบมีส่วนร่วมของเกษตรกร เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดธาตุอาหารพืช โดยให้เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในพื้นที่โครงการขยายผลฯ มีส่วนร่วมทุกขั้นตอน ตั้งแต่วิเคราะห์ปัญหา หาวิธีแก้ไขปัญหา วางแผนทดสอบเทคโนโลยี บันทึกข้อมูล สรุปและประเมินผล โดยมีนักวิจัยอำนวยความสะดวก และเป็นที่ปรึกษา

ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 โครงการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินและการจัดการธาตุอาหารข้าว มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานเพื่อฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินในแปลงข้าวและการจัดการธาตุอาหารพืช ซึ่งจะสามารถทำให้ดินบนพื้นที่สูงมีความอุดมสมบูรณ์เพิ่มขึ้นและยังสามารถเพิ่มผลผลิตข้าวต่อพื้นที่ได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการจัดการธาตุอาหารพืชเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว
2. เพื่อศึกษาการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดินในแปลงข้าว

ขอบเขตโครงการวิจัย

1. การศึกษาการจัดการธาตุอาหารเพื่อเพิ่มผลผลิตข้าว
2. การทดสอบเทคโนโลยีการเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดินในแปลงข้าว

